

SPIS TREŚCI

LEGENDA MŁODEJ POLSKI *

I. Nasze „ja” i historia: Świadomość kulturalna uważa swoje życie wewnętrzne za proces samoistny i wystarczający samemu sobie: polega ona na przyswajaniu sobie wartości i treści wytwarzanych przez dzieje; wartości te wytworzone przez historię posiadają swoją własną dziejową logikę; przyswajając je sobie, wprowadzamy do naszego wnętrza całe dzieje; dramat historyczny Europy w nas się rozgrywa. Charakter zachodniej kultury polega na dążeniu do świadomego wytwarzania samej psychiki, samej historii. Psychika nagromadzająca w sobie wartości wytworzone przez dzieje Europy nie może znaleźć dla siebie wyzwolenia jak tylko przez zawładnięcie tym procesem dziejowym, który całą kulturę europejską, Europę psychiczną wytwarza. Społeczeństwo świadomej i wyzwolonej pracy jest wzorem dziejowym, ku któremu ciąży mocą swej wewnętrznej logiki kultura. Świadomość kulturalna rozwija się dziś w kierunku wyzyskiwania pracy dziejów na rzecz bezdziejowego subiektywizmu. Tak powstaje sprzeczność zasadnicza kultury

* Przedrukowano tu odpowiednie fragmenty *Spisu rzeczy* sporządzonego przez Brzozowskiego.

nowoczesnej: nie może ona być wyrównana przez żaden

automatyczny rozwój — krytyka ciągłości kulturalnej — ale wymaga heroicznego zwrotu woli: heroizmu dziejowego jako planu życia	699
II. Kryzys romantyzmu: Samotna jednostka, nie znajdująca dla siebie miejsca w życiu klas posiadających, do których należy, jako działacz kulturalny Młodej Polski. Romantyzm jako stan świadomości, wytwarzanej w społeczeństwie, lecz niezdolnej do wytwarzania samego, społecznego życia. Zwrot współczesnej krytyki francuskiej przeciwko romantyzmowi. Sama krytyka ta powstaje w granicach romantyzmu, tj. chciałaby przyjąć psychiczny rezultat życia, a odrzucić samą naturę tego życia. Romantyzm jako wynik nieuchronny życia dziejowego, w którym prawo jest nieobecne. Głęboka krytyka romantyzmu musi być krytyką społecznego ustroju. Wartość wewnętrzna świadomości romantycznej zależna jest od procesu życiowego, który ją stworzył. Ubóstwo psychiczne Młodej Polski, jako wynik nicości wewnętrznej tego polskiego <i>status quo</i> , przeciwko któremu była Młoda Polska buntem. Usiłowania przywrócenia ciągłości tradycji przez „oblaskawienie” ruchu młodopolskiego i zapoznanie dziejowego znaczenia lat 1904—1906. Ciągłość tradycji, jako ciągłość do browolnej i idealizowanej niewoli. Liryzm helotów. Intelkt taroczkowy	719
III. Polska zdziecinniała: Za organ narodowego czucia i myślenia służą nam warstwy bierne i bezsilne. Pragnienie spokoju i wygody jak postulat dziejowy, założenie filozofii. Epikureizm pogodnego dogasania. Polska tragiczna: zbudzenie się dziejowej siły. Problem dziejowy, to przymierze i żywa łączność między myślą klasy robotniczej a włościan-stwem. Jesteśmy na takiej głębokości, że myśleć trzeba o zasadniczym zwrocie w całym dziejowym życiu. Krytyka tradycji. Katolicyzm jako system myśli i jako fakt dzie-	

jowy. Jezuityzm, jako formacja dziejowo-kulturalna. Stosunek dziejów Polski do Zachodu. Nasza tragiczna — wręcz obłudna izolacja. Chrześcijaństwo. Prawo i łaska. Chrześcijaństwo jest w całkowitej sprzeczności z socjalizmem. Kościół katolicki, jako chrześcijaństwo prawdziwe. Katolicyzm, jako powszechność izolacji. Kościół Milusińskich. Katolicyzm Sienkiewicza. Polska, odcięta od świata, rodzina. Klasycyzm Polski zdzieciniałej 742

[...]

VII. Polskie Oberammergau: Skandal kulturalny. Patriotyczne grabiarstwo: polski romantyzm jest literaturą zaginioną, apokryficzną. Romantyzm i Młoda Polska. Psychologia na wspak odwrócona. I: Przemilczany i przegadany Norwid. Styl i dusza. Dziejowość bezwzględna i samotna, niewzruszona wiara. Transcendentalizm Norwida: Dziejowe jako swoboda. Cywilizacja chrześcijańska. Katolicyzm Norwida: filozofia łaski. Dziejowe znaczenie sztuki. II: Tragizm dziejowego wpływu. Ciągłość pracy i teatralizm wyobraźni. Złudzenia perspektywy teatralnej. Praca dziejowa emigracji. Emigracja i Zachód ówczesny. Filozofia dziejowego ducha. Mickiewicz i psychika europejska. Złudzenia polskiej swobody. Monsalwat. Towiański i komuna duchowa Romina. Odwrócenie zasadniczych dążeń romantyzmu w psychologii i myśli Młodej Polski. Młoda Polska i Krasiński. Hamlet i Chrystus. Obłuda umęczonej psychiki. Kultura bezpłodności dziejowej i psychologicznej izolacji. Nieprzemijająca prawda romantyzmu. Romantyzm i bezwzględne tworzenie. Praca życia Słowackiego. Znaczenie piękna. Romantyzm i światopogląd tragiczny. *Zadania twórczości polskiej* 784

[...]

X. Naturalizm, dekadentyzm, symbolizm: Literatura francuska II cesarstwa; koncepcja sztuki i psychologia Flauberta. Świadomość kulturalna i dzieje. Emil Zola i wia-

ra w naukę. Bezwzględna rzetelność psychiki: twórczość Baudelaire'a. Psychologia symbolizmu. Bezwzględnie kształtowana psychika: Laforgue, Barres. Granice literatury francuskiej. Absolutne wypowiedzenie; kult psychiki zawsze gotowej	845
XI. Humor i prawo: Wychowawcze znaczenie kultur obcych. Psychologia abstrakcyjnej dziejowości. Engels i Guliwer. Humor jako religia narodowa, jego dziejowe założenia. Dickens. Filozofia konkretnego czasu. Humor jako heroizm konkretności. Pochwała śmiechu. Apologia śmieszności. Humor jako tworzenie bezwzględne. Zachodnie bajki Ste-yensona. Humor jako platonizm; jako dobre sumienie bezwzględnego indywidualizmu. Morze jako wychowawca. Meredith. — Dusza kultury włoskiej. Filozofia wszechobecnego prawa. Vico. — Leopardi. — Carlyle i Carducci. Dusze narodów. My i Europa	876
XII. Dusza samotna: Religijne znaczenie twórczości Kasprowicza. Jej momenty. Liryzm Norwida. Kilka słów o Whitmanie. Bezwzględne znaczenie liryzmu. Poezja Staffa	927
XIII. Czcciele tajemnic: Psychologia mistycyzmu. Mistycyzm i empiryzm. Mistycyzm naukowy. Neomistyka jako wola chaosu. Poezja Miciriskiego. Epicki stan dusz i rozlewność mistyczna. Goethe	949
XIV. Sam na sam z klęską: Epopeja klęski. Psychologia klęski bezwzględnej. Życie pozostawione sobie. Żeromski i sztuka zadomowiona. Złudzenia obojętności dziejowej. Reymont. Poezja Orkana. Psychologia twórczości Żeromskiego. Sie dlisko wewnętrznej klęski. Złudzenia artystycznego wyzolenia. Wyrzeczenie się woli dziejowej. <i>Duma o Hetmanie</i> i <i>Dzieje grzechu</i>	969
XV. Stanisław Wyspiański: Walka z bezdziejowością. I: Psychologia utworów młodzieńczych. Śmierć za życia i este-tyzm. Myśl jako zjawisko estetyczne. Rozszczepienie wewnętrzne. Moment <i>Klątwy</i> . Psychologia zwierciadeł II:	

Tworzenie symbolicznego czynu. Myśl jako gest. Czyn w teatrze. Czyn jako linia. Dusza bezdziejowa i naród: strach przed zoologią dziejów. III: Znaczenie *Achilleidy*. Przyjęcie odpowiedzialności za czyn irracjonalny i konkretny. Usiłowanie wyjścia poza logikę indywidualną. *Skalka*, *Bolesław*. Wyznanie *Powrotu*.

Znaczenie trwałe twórczości Wyspiańskiego. Tworzenie się Europy żywych, swobodnie stworzonych narodów.

Książka niniejsza 1007

Skarga to straszna (Rzecz o „Róży” Józefa Katerli)..... 1061

GŁOSY WŚRÓD NOCY

O Maurycym Mochnackim 1083

Kryzys w literaturze rosyjskiej 1106

Kilka uwag o stanie ogólnym literatury europejskiej i o zadaniach krytyki literackiej 1144

Charles Lamb 1184

Indeks nazwisk 1198